

Αώος: Για έναν μοναδικό ποταμό ελεύθερης ροής

Ο ποταμός Αώος πηγάζει από τα βουνά της Πίνδου, βόρεια του Μετσόβου, ρέει βόρεια, ενώνεται με τους δύο κύριους παραποτάμους του, τον Βοϊδομάτη και τον Σαραντάπορο, διασχίζει τα ελληνοαλβανικά σύνορα όπου μετονομάζεται σε Vjosa, τροφοδοτείται από άλλους παραποτάμους και εκβάλλει 270 χιλιόμετρα πιο μακριά στην Αδριατική θάλασσα.

Με εξαίρεση το σύμπλεγμα φραγμάτων της ΔΕΗ στις πηγές του που σχηματίζει την ομώνυμη τεχνητή λίμνη, ο Αώος ρέει χωρίς μεγάλα εμπόδια ως τις εκβολές του. Το ίδιο ισχύει και για ένα σημαντικό μέρος των παραποτάμων και ρεμάτων του. Το στοιχείο αυτό τον καθιστά σπάνιο και ξεχωριστό καθώς δεν υπάρχει άλλο ποτάμι στην Ευρώπη που για τόσα πολλά συνεχόμενα χιλιόμετρα ρέει χωρίς φραγμούς και φράγματα. Για αυτό η διατήρηση του τελευταίου ποταμού ελεύθερης, φυσικής και άγριας ροής της Ευρώπης έχει τεθεί στο επίκεντρο της δράσης ελληνικών, αλβανικών και διεθνών επιστημονικών και περιβαλλοντικών φορέων.

Η διατήρηση της μοναδικότητας του Αώου-Vjosa εξαρτάται από δύο παράγοντες. Πρώτον από την αποτροπή των απειλών που αντιμετωπίζει, με κυριότερη την κατασκευή υδροηλεκτρικών φραγμάτων αλλά και τις ανεξέλεγκτες αμμοληψίες ή τα σχέδια εκτροπής του. Δεύτερος παράγοντας είναι η εξασφάλιση της κατάλληλης και ενιαίας θεσμικής προστασίας σε όλο του το μήκος και στις δύο χώρες.

Εθνικό Πάρκο Vjosa

Η προσοχή όλων είχε στραφεί αρχικά στην Αλβανική πλευρά όπου τα τελευταία χρόνια είχαν ανακοινωθεί σχέδια για την κατασκευή μεγάλων υδροηλεκτρικών έργων κατά μήκος του ποταμού. Μετά από επιτυχημένες προσπάθειες τοπικών και διεθνών περιβαλλοντικών οργανώσεων, τα σχέδια ακυρώθηκαν από τα τοπικά δικαστήρια και η συζήτηση για το μέλλον του ποταμού Vjosa άλλαξε άρδην.

Από το 2021, τις ανακοινώσεις για νέα μεγάλα φράγματα αντικατέστησαν οι δεσμεύσεις – σε ανώτατο πολιτικό επίπεδο – για την προστασία του ποταμού. Με τη συνδρομή διεθνών φορέων σε μικρό χρονικό διάστημα οι δεσμεύσεις έγιναν πραγματικότητα. Τον Μάρτιο του 2023 υπογράφηκε η θεσμοθέτηση του νέου [Εθνικού Πάρκου Άγριου Ποταμού Vjosa](#)[1]. Το νέο Εθνικό Πάρκο καλύπτει το σύνολο του ποταμού εντός Αλβανίας από τα ελληνο-αλβανικά σύνορα μέχρι το δέλτα του και αρκετούς από τους ελεύθερης ροής παραποτάμους του συνολικού μήκους 409 χλμ καθώς και παραποτάμιες εκτάσεις. Στο επόμενο χρονικό διάστημα αναμένεται περαιτέρω επέκταση του εθνικού πάρκου.

Εκδρομείς απολαμβάνουν το ράφτινγκ στο ποτάμι.

Αναγνωρίζοντας την ανάγκη παρέμβασης, η διεθνής συμμαχία «[Σώστε την μπλε καρδιά της Ευρώπης](#)»[2], εκπροσωπούμενη στην Ελλάδα από τις περιβαλλοντικές οργανώσεις Πίνδος Περιβαλλοντική, Μεσογειακό Ινστιτούτο για τη Φύση και τον Άνθρωπο (MedINA), και τη δεξαμενή σκέψης The Green Tank, ανέλαβε δράση. Σημαντικός εταίρος της προσπάθειας η Διεθνής Ένωση για την Προστασία της Φύσης – IUCN όπως και πλήθος επιστημόνων από την Ελλάδα και το εξωτερικό.

Με τις μελέτες επιβεβαίωσαν ότι οι οικολογικές, πολιτιστικές και γεωλογικές αξίες της περιοχής είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με την υδρομορφολογία του ποταμού ως ελεύθερης ροής και πληρούν τις προϋποθέσεις ώστε να επεκταθεί το πλέγμα προστασίας μέχρι τα ελληνο-αλβανικά σύνορα. Με αυτόν τον τρόπο η περιοχή θα εξακολουθήσει να φιλοξενεί προστατευόμενα είδη άγριας ζωής, όπως είναι η καφέ αρκούδα, ο λύκος, το ζαρκάδι, το αγριόγιδο και η βίδα, και τα νερά της λεκάνης απορροής του Αώου θα φιλοξενούν παγκοσμίως απειλούμενα είδη όπως είναι το ευρωπαϊκό χέλι και είδη ψαριών που εντοπίζονται μόνο κατά μήκος του και πουθενά αλλού στον κόσμο. Η προστασία της περιοχής μπορεί να συνδυαστεί με την προώθηση βιώσιμων τουριστικών δραστηριοτήτων μαζί με την καλλιέργεια προϊόντων διατροφής υψηλής ποιότητας και την κτηνοτροφία μικρής κλίμακας, δίνοντας προοπτικές τοπικής βιώσιμης ανάπτυξης. Εξάλλου, οι τοπικές κοινωνίες που απειλούνται από την εγκατάλειψη των περιοχών αυτών, στηρίζουν καθολικά τη λήψη μέτρων για την προστασία του ποταμού.

Συνεπώς, η θεσμοθέτηση ενός ισχυρού και ενιαίου καθεστώτος προστασίας που θα καλύπτει το σύνολο του ποταμού είναι προτεραιότητα.

Η θετική εξέλιξη είναι ότι η ελληνική πολιτεία φαίνεται να κατανοεί την ανάγκη προστασίας του Αώου σε όλο το μήκος του και αξιοποιώντας τις προτάσεις που έχουν υποβληθεί, έχει εκφράσει εντός και εκτός συνόρων τη βούληση να λάβει μέτρα. Ο σχεδιασμός που έχει ανακοινωθεί είναι ότι το τμήμα της λεκάνης απορροής του Αώου που μέχρι σήμερα βρίσκεται εκτός προστασίας αρχικά θα χαρακτηριστεί ως προστατευόμενος φυσικός σχηματισμός και στη συνέχεια θα ενταχθεί ως τμήμα του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου.

Με την Αλβανία να έχει ήδη κάνει το βήμα της αναγνώρισης της Vjosa ως Εθνικό Πάρκο Άγριου Ποταμού και την Ελλάδα να προγραμματίζει την επέκταση της προστασίας, η δημιουργία του πρώτου Διασυνοριακού Πάρκου Άγριου Ποταμού στην Ευρώπη φαίνεται να είναι πλέον εφικτή.

Σε μια στροφή της κοίτης του ποταμού Αώου, 30 χλμ. από τα ελληνο-αλβανικά σύνορα, βρίσκεται η Πρεμετή.